

JAAROVERZICHT 2022

Evoluties in het Belgische bedrijvenlandschap

Eric Van den Broele

Tim Van Laere

Overname en gebruik van dit onderzoek wordt aangemoedigd bronvermelding "GraydonCreditsafe". Deze brochure is louter ter informatie opgesteld. De gegevens zijn ontwikkeld en verwerkt op basis van de GraydonCreditsafe-databanken. Uitgever, informatieverstrekker noch auteurs kunnen aansprakelijk gesteld worden voor mogelijke onnauwkeurigheden. De uiteindelijke interpretatie van de gegevens is voor rekening van de lezer.

Gelieve als bron 'GraydonCreditsafe' te vermelden

GraydonCreditsafe Belgium nv
Uitbreidingstraat 84-b1
2600 Berchem
www.graydon.be

Contact: Eric Van den Broele
Director Research & Development
Tel.: 0495 71 02 36

Inhoudstafel

Samenvatting en beschouwingen	1
Voorbeschouwing.....	1
Evolutie van het ondernemingslandschap 2022: de cijfers.....	3
Beschouwingen richting toekomst: over conjunctuurbewegingen en schokken	7
2023: doorbraak van ESG (Environment, Social, Governance)	8
Oprichtingen van nieuwe ondernemingen.....	11
Federaal.....	11
Regionale tendensen.....	12
Juridische vorm.....	14
Sectorale tendensen.....	14
Evolutie van het totale aantal stopzettingen	17
Federaal.....	17
Regionale tendensen.....	18
Juridische vorm.....	20
Sectorale tendensen.....	20
Faillissementen.....	23
Federaal.....	23
Regionale tendensen.....	24
Sectorale tendensen.....	25
Evolutie van de netto-groei.....	28
Federaal.....	28
Regionale tendensen.....	29
Sectorale tendensen.....	29

Samenvatting en beschouwingen

Voorbeschouwing

Na het ‘annus horribilis’ 2020 waar de covidpandemie grote delen van onze ondernemingen plat legde was 2021, ondanks nog verschillende epidemische golven, het jaar van het langzaam recht krabbelen. Voor het bedrijfsleven betekende covid in eerste instantie een omzetschok. De vele steunmaatregelen hielpen vele ondernemingen de **kosten te reduceren in functie van hun omzetevoluties**. Voor het eerst in de geschiedenis waren bedrijven -door onder meer de maatregel rond technische werkloosheid- perfect in staat hun behoefte aan arbeidskrachten nauwkeurig af te stemmen op hun productie.

Daar waar vele ondernemingen op hun algemene vergaderingen van 2020 met betrekking tot hun boekjaar 2019 beslisten massaal winst te reserveren (niet uit te keren) om zo een schokreserve op te bouwen, zagen we in 2021 de winstvolumes terug opklimmen naar een normaal niveau¹. Gezien winstverdeling voor ondernemers van vele kleinere ondernemingen gelijk staat met levensonderhoud is het niet verwonderlijk dat, na een jaar van rantsoenering in 2020, in 2021 opnieuw werd overgegaan tot een normaal niveau van winstverdeling. Covid was ten slotte (zo goed) als beheerst.

Toch bleek ook toen al niet alles terug peis en vree. Bij studie van de jaarrekeningen 2021² bleek dat vele ondernemingen het op basis van klassieke analyses (rentabiliteit, solvabiliteit, liquiditeit, ...) inderdaad bijzonder goed had gedaan³. Echter: 18% van onze Belgische ondernemingen vertoonde volgens diezelfde klassieke analyses een mooi beeld terwijl ze desondanks blij gaven over bijzonder weinig tot geen reserves te beschikken. In de meeste van die gevallen was covid de oorzaak voor het uitputten van die reserves. Ze kunnen dus wel functioneren maar bij de minste hapering hebben ze ogenblikkelijk nood aan cashinjecties.

Na ruim 2,5 jaar luwte zagen we pas in september 2022 een duidelijke stijging van het aantal faillissementen. Niet toevallig. De overheid -in het bijzonder fiscus en RSZ- boden bij het uitbreken van de corona-epidemie betaalluitstel aan voor een periode van twee jaar. Die betaalluitstellen worden dus pas de afgelopen maanden opgeheven, sommige lopen nog. Anders gesteld: vele bedrijven worden nu pas geconfronteerd met de totale fiscale en sociale schuldenberg die ze de jaren voordien opbouwden. Wie praat met belangrijke stakeholders in die materie -rechters in ondernemingszaken in het bijzonder- weet dat we afgelopen najaar slechts het topje van de ijsberg zien⁴. Zo goed als elk van die stakeholders wordt op dit ogenblik geconfronteerd met een snelle opstapeling van dossiers en verwacht de komende maanden een belangwekkende toename. Let wel: het gaat hier op dit ogenblik nog zo goed als uitsluitend⁵ over dossiers van:

¹ Zie hiervoor onder meer de rapportages vanuit de Nationale Bank van België

² Die jaarrekeningen afgesloten op 31 december 2021 werden grotendeels gepubliceerd in het najaar van 2022. Pas toen werd het mogelijk een eensluidend inzicht te verwerven in de situatie van de ondernemingen net voor aanvang 2022.

³ Ref. voetnoot 1

⁴ Het leeuwendeel van de dagvaardingen ter faillissement wordt net door die twee administraties ingeleid.

⁵ De effecten van de energie- en loonschok zijn, op de enkele uitzondering na, nog niet zichtbaar in de faillissementscijfers. Inderdaad: een bedrijf geconfronteerd met een plots probleem zal eerst verschillende mechanismen gebruiken om -al dan

- Hetzij **ondernemingen die reeds voor de covidperiode duidelijk als ongezond** konden bestempeld worden en door de vele covidmaatregelen (geldelijke steun, moratorium op faillissementen, ...) uitstel van executie kregen.
- Hetzij ondernemingen die voor de covid periode gezond waren maar **door die pandemie te zwaar zijn aangetast** en er nu het bijltje bij moeten neerleggen.

Het jaar 2022 begon dus goed. De werkgelegenheid zwengelde sterk aan, men maakte gewag van een nieuwe roaring twenties, het consumentenvertrouwen zat in de lift, productieniveaus haalden records. Belet niet dat er ondergronds al heel wat sluimerde. De sterk gestegen staatsschuld, zelf nog de naweeën van de bankencrisis, deed vele specialisten niet de vraag stellen *of* maar *wanneer* het inflatiespook zou verschijnen.

Reeds in mei 2021 zagen we de lange termijn energiemarkt sterk opwaarts evolueren. Covid zorgde voor bevoorradingsproblemen en sterk gestegen transportkosten. In de naweeën ervan zagen we de prijs van primaire grondstoffen sterk stijgen, de hausse van de transportkosten blijken een blijver.

De Russische inval in Oekraïne bracht alles in een stroomversnelling, versterkte die beweging zelfs.

Vanaf midden 2022 explodeerden de energieprijzen. Na de piek afgelopen augustus zien we weliswaar een duidelijk dalende trend. Toch: ook op dit ogenblik noteren bijvoorbeeld de gastarieven op de lange termijnmarkt nog steeds ruim vier keer zo hoog als begin 2021⁶. Vrij vertaald: de gasprijs zal niet snel terug dalen naar een pre-corona niveau. De bedrijven die nu nog genieten van vaste prijsafspraken inzake energie hebben geluk.

Tegelijk beukte de inflatie hard in op zowel de bedrijven als de consument. Sommige sectoren worden geconfronteerd met een verveelvoudiging van grondstofprijzen en transportkosten. In sommige sectoren worden de lonen sinds het voorjaar van 2022 systematisch tweemaandelijks met 2% geïndexeerd. Voor andere ondernemingen komt de volledige klap er in januari 2023 bij met een indexering van ongeveer 11%.

In tegenstelling tot covid die vooral de omzet impacteerde betekenen de **huidige energie- en loonschokken vooral een kostenschok**.

Niet elke onderneming is (nu al) in staat die prijsverhogingen (volledig) door te rekenen. Soms omdat ze zelf gebonden zijn aan vaste contracten, in andere gevallen omdat ze reactie van de consument én de concurrentie vrezen. Als vuistregel geldt: hoe kleiner het bedrijf hoe minder macht, hoe moeilijker het is om prijsindexaties door te voeren.

Anders gesteld: in vele gevallen stijgen de kosten in verhouding sneller dan de omzet. De winstprojecties van begin 2022 moeten dus onvermijdelijk neerwaarts worden bijgesteld. Vele bedrijven worden op dit ogenblik opnieuw geconfronteerd met een situatie waarop ze beroep moeten doen op hun reserves. Op basis van de jaarrekeningen van einde 2021 zagen we weliswaar nog behoorlijk wat bedrijven in blakende gezondheid én met reserves uit de covidcrisis komen, maar in vergelijking met de pre-covidperiode zijn die reserves wel degelijk zwaar geslonken. De huidige schokken betekenen ter zake voor vele bedrijven een kantelpunt.

niet afgesproken- betalingen uit te stellen. Pas na verloop van tijd zal de leverancier manen tot betalen. Zijn verschillende maningen onsuccesvol dan kan gedagvaard worden ter faillissement. Een dergelijke cyclus loopt minimal over zes maanden tot een jaar...

⁶ Zo bijvoorbeeld stond op 1 januari 2021 stond de Dutch TTF gasprijs op 17 euro per megawatt/uur, die piekte op 26 augustus 2022 op 346 euro. Op het ogenblik van redactie van deze beschouwing (29 december 2022) staat diezelfde gasprijs op 81 euro.

Evolutie van het ondernemingslandschap 2022: de cijfers

Nieuwe ondernemingen

Tijdens 2022 werden er in België 122.347 ondernemingen opgericht. Hoewel dit nog altijd het op één na hoogste aantal starters is in 10 jaar, valt toch op dat dit aantal **aanzienlijk lager (-5,63%) ligt dan tijdens het jaar 2021** waarin 129.642 ondernemingen werden opgericht.⁷

Na het eerste covidjaar 2020, waar we zeker in Wallonië en Brussel een duidelijke daling van het aantal oprichtingen zagen, was 2021 overduidelijk een inhaaljaar. 2021 vestigde dan ook een absoluut record.

De daling van het aantal starters is voornamelijk het gevolg van de terugval in het aantal starters in **Vlaanderen** van 76.254 in 2021 naar 72.176 in 2022. Dit komt neer op een daling van **-5,3%**. Dit is opvallend aangezien tijdens crisisjaar 2020 Vlaanderen het enige gewest was waar het aantal starters niet daalde. In Brussel en Wallonië is de krimp iets minder uitgesproken en noteren we dalingen van respectievelijk -4,3% en -4,2%.

We zien in 2022 met een absoluut aantal van 11.812 de meeste oprichtingen binnen de **menselijke gezondheidszorg** (denk aan praktijken van artsen, ziekenhuizen, maar ook maar medische laboratoria en diëtisten). Dit hoog aantal starters is het gevolg van een toenemende verzelfstandiging.

Ook binnen de sector van de **gespecialiseerde bouwwerkzaamheden** (dakwerkers, loodgieters, schrijnwerkers etc.) noteren we in 2022 een hoog aantal oprichtingen. Met 9.940 oprichtingen is het de sector met het op één na hoogste aantal starters.

De derde plaats wordt ingenomen door de **detailhandel** waarbinnen 9.782 nieuwe ondernemingen werden opgericht tijdens 2022.

Wanneer we echter het **percentage starters binnen de sector** beschouwen zien we dat binnen de sector van **sanering en afvalbeheer** 14,29% van de ondernemingen in 2022 werd opgericht. De sector van de **posterijen en koeriers** kent het op één na grootste aantal starters met een aandeel van 12,86%. In verhouding tot het aantal actieve bedrijven binnen de sector kennen dus deze sectoren de grootste aanwas.

⁷ Wie de cijfers in dit rapport vergelijkt met de cijfers die UNIZO net voor kerstdag in samenwerking met GraydonCreditsafe publiceerde zal merken dat de hierbovengenoemde cijfers wel dezelfde tendens weergeven maar een minder uitgesproken daling. Dit omdat UNIZO zich volledig concentreert op de KMo's. Hierdoor worden zowel sommige sectoren als sommige rechtsvormen (bijvoorbeeld vzw's) uitgesloten. In deze studie beschouwen we de volledige populatie ondernemingen.

Stopzetting van ondernemingen⁸

Op federaal niveau noteren we een recordaantal stopzettingen. In 2022 bedraagt dit aantal 92.772 tegenover 81.651 in 2021 wat **een stijging betekent van 13,62%**.

Op gewestelijk niveau valt meteen op dat de toename in het aantal stopzettingen zich voornamelijk voordoet **in Vlaanderen** waar we op 10 jaar tijdens 2022 een recordaantal van 50.920 stopzettingen noteren.

Ook in **Brussel** is het aantal stopzettingen, in vergelijking met de voorbije 10 jaren, nog nooit zo hoog geweest als in 2022.

In **Wallonië** noteren we met 23.095 een stopzettingcijfer dat nog ver ligt van het recordniveau van 2019, maar na twee opeenvolgende dalingen lijkt de trend weer opwaarts te gaan.

Het hoogste aantal noteren we in detailhandel met 8.827 stopzettingen. Binnen de gespecialiseerde bouwwerken bedraagt het aantal stopzettingen 7.219. Daarmee is het de sector met het op één na hoogste aantal stopzettingen. Het op twee na grootste aantal stopzettingen meten we binnen de menselijke gezondheidszorg met een absoluut aantal 5.435.

Indien we in plaats van het absoluut aantal stopzettingen ook de **stopzettingsgraad⁹** beschouwen valt meteen de sector van **de posterijen en koetsiers** op waar in 2022 ongeveer **1 op 6 ondernemingen de activiteiten stopzette**. De sector met de op één na hoogste stopzettingsgraad is **de telecommunicatie** waar de stopzettingsgraad ongeveer **1 op 10** bedraagt. Vervolgens zien we in de **detailhandel** dat tijdens 2022 1 op 13 ondernemingen de activiteiten stopzette.

Falingsgraad¹⁰

In absolute aantallen toont het aantal faillissementen per jaar een stijgende beweging. De falingsgraad echter kent het afgelopen decennium een duidelijk dalende trend.

Zo bijvoorbeeld noteerden we bij het einde van de double-dip crisis in 2013 een falingsgraad van 1 op 99. Waarna die een dalende trend vertoonde tot 1 op 128 in 2019.

Vanaf 2020 moet de falingsgraad echter met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Tijdens 2020 en 2021 lag het aantal faillissementen immers kunstmatig laag door allerhande steunmaatregelen ter bestrijding van de economische gevolgen van de covid-crisis. De recordlaagte van 2021 waarin slechts 1 op 217 eenmanszaken en vennootschappen failliet ging is dus allesbehalve een natuurlijk peil.

⁸ We begrijpen onder stopzetting elke vorm van stopzetting BEHALVE het faillissement.

⁹ De stopzettingsgraad wordt berekend door het aantal stopzettingen (exclusief faillissementen) in verhouding te plaatsen tot het aantal actieve ondernemingen in de sector.

¹⁰ De falingsgraad geeft de verhouding ondernemingen weer die tijdens een bepaalde periode failliet worden verklaard ten overstaan van (het aantal actieve ondernemingen minus de stopzettingen). Falingsgraad wordt berekend in procent. Om de begrijpelijkheid te versterken opteren we binnen deze studie voor een één op getal. De falingsgraad van 1/99 betekent dan dat er dat jaar per 99 ondernemingen één faillissement is genoteerd.

In 2022 ging 1 op 151 eenmanszaken of vennootschappen in falingsgraad (tegenover 1 op 217 in 2021), een stijging die niet onverwacht is, maar nog steeds sterk wordt beïnvloed door de pakketten steunmaatregelen. De falingsgraad blijft nog altijd sterk onder het niveau van het pre-covid tijdperk.

Indien we de falingsgraad regionaal benaderen valt op dat de kans op falingsgraad in het Brusselse gewest het hoogste is. In Brussel is in 2022 immers 1 op 101 ondernemingen over de kop gegaan. Deze falingsgraad komt echter nog lang niet in de buurt van de cijfers die we voor de covidcrisis optekenden.

Tevens valt op dat de het verschil in de falingsgraad tussen Vlaanderen en Wallonië steeds meer convergeert. In 2022 ging in Vlaanderen ongeveer 1 op 158 vennootschappen en eenmanszaken failliet. In Wallonië bedraagt deze verhouding voor 2022 ongeveer 1 op 176. Uit deze cijfers blijkt ook dat Vlaanderen wat betreft het aantal faillissementen als enige gewest terug op pre-covid niveau zit.¹¹

Binnen de sector van de posten en koeriers meten we relatief het hoogste aantal faillissementen in 2022. Meer specifiek ging binnen de sector 1 op 31 ondernemingen over de kop.

Binnen de klassiek faillissementsgevoelige sector van de horeca (eet- en drinkgelegenheden) meten we dat tijdens 2022 ongeveer 1 op 36 ondernemingen failliet ging waarmee het de sector is met de op één na hoogste falingsgraad. De op twee na hoogste falingsgraad meten we in de transportsector waar in 2022 ongeveer 1 op 50 ondernemingen over de kop gingen.

Netto groei van het Ondernemingslandschap¹²

Onderstaande grafiek geeft de netto-groei van het aantal ondernemingen weer in absolute cijfers. Uit de grafiek blijkt dat tijdens 2022 er 20.619 ondernemingen meer zijn opgericht dan stopgezet of failliet gingen.

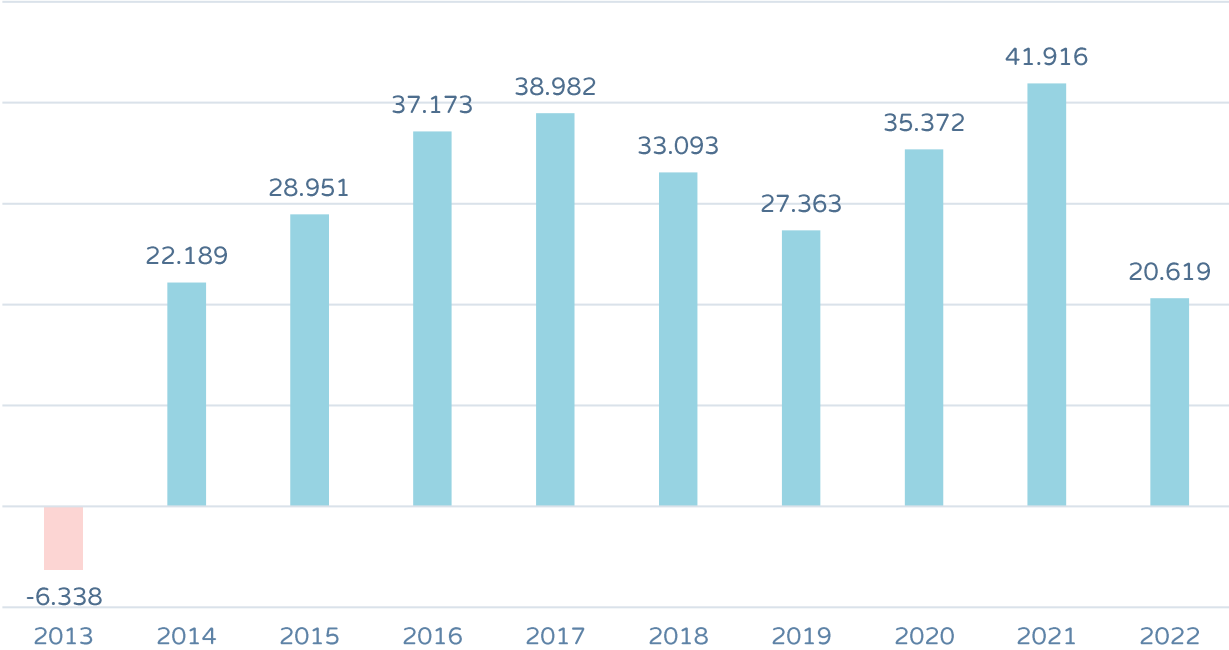
Hiermee komt de netto-groei op het laagste peil sinds 2014. Enkel in 2013, waar er tijdens de crisis zelfs een afname van het aantal actieve ondernemingen werd genoteerd, was het cijfer lager.

Eenzijds blijkt 2022 niet vergelijkbaar met het post-double-dipjaar 2013 waar we zelfs moesten gewag maken van een netto-krimp. Anderzijds zien we een netto-groei die zelfs beduidend kleiner blijkt dan tijdens het covidjaar 2020.

¹¹ In ons maandelijks fallissementenbarometer van 1 december jongstleden zagen we zelfs dat in Vlaanderen op niveau van absolute aantallen records sneuvelen.

¹² De netto-groei wordt bekomen door het aantal oprichtingen tijdens een jaar te verminderen met het aantal stopzettingen en faillissementen

Netto-groei

Beschouwingen richting toekomst: over conjunctuurbewegingen en schokken

Onzekerheid troef

Het jaar 2023 start met grote onzekerheden. Weliswaar gaan de centrale banken ervan uit dat de inflatie zal dalen, wat logisch is gezien het inflatiecijfer wordt afgemeten op dat van het jaar voordien, de **hoge kerninflatie zal moeilijker in te tomen** zijn.

China wordt geconfronteerd met een **nieuwe coviduitbraak**. De Chinese overheid -recent geconfronteerd met opstanden tegen haar stringente covidmaatregelen- lijkt weifelend. Alles doet echter vermoeden dat er ook nu fabrieken zullen gesloten worden, steden platgelegd. Voor onze productieprocessen betekent dat nieuwe bevoorradingsproblemen en vermoedelijk verdere prijsstijgingen van grondstoffen.

Ook de oorlogsevolutie in **Oekraïne** is moeilijk voorspelbaar. Naast het weezinwekkende menselijke leed liggen ook van daaruit verdere **bevoorradingsproblemen** in het verschiep. Samen met blijvend hoge energieprijzen heeft dit onder meer onmiddellijke impact op de voedselprijzen: de consument zal het geweten hebben.

Einde januari zal de **loonschok** op vele bedrijven inbeuken. Vanaf dan kost elke werknemer ruim 11% meer. Dit komt boven op de **energieschok** die vele bedrijven pas ten volle in 2023 zal aangerekend worden. In specifieke sectoren worden sommige bedrijven geconfronteerd met een duizelingwekkende stijging van grondstofprijzen en transportkosten.

Vele bedrijven kunnen die **kostenschokken niet ten volle doorrekenen**. Bovendien is de consument beduidend voorzichtiger. Vele kleinere zaken -in de retail in het bijzonder- hebben onvoldoende financiële schokbestendigheid en overwegen sluiting of vrezen het faillissement. Groentetelers overwegen om hun serres niet voor het volgende seizoen op te starten. Franchisenemers van superettes zien door de bomen nauwelijks nog het bos.

Zo bijvoorbeeld kunnen we ons verwachten aan een **sluitings- maar vooral een overnamegolf** binnen de ruime retailsector waarbij grotere spelers vele kleinere opslokken. Waar het niet gebeurt riskeert het straatbeeld van steden meer leegstand te tonen¹³.

Weliswaar zorgt de harde overname -als die gebeurt- voor een blijvend gevuld straatbeeld, het aanbod verkleint, de creatieve ambachtsvrouw of-man wordt weggeduwd. Moeten we ons de vraag stellen of dit maatschappelijk wenselijk is en of dus andere 'reddingsformats' die **maatschappelijk vruchtbaarder** zijn niet dienen overwogen te worden?

Schokken zijn geen 'Black Swans': schokken komen, je weet alleen niet welke en wanneer...

De afgelopen drie jaar volgde de ene schok na de andere. Covid, Energie en eerstdaags loon als meest uitgesprokenen. Elk bedrijf – **ongeacht of die in normale tijden gezond is of minder gezond**- wordt hiermee geconfronteerd. Elke onderneming zal zich ten gronde moeten onderwerpen aan zelfonderzoek: kan de stijging doorgerekend worden of moet er bespaard worden? Hoe kunnen we de nodige reserves uitbouwen?

¹³ Op zich een systemisch gegeven. Grotere leegstand zorgt voor een verpauperend straatbeeld, versterkt hangcultuur en vandalisme, versterkt onveiligheidsgevoel, ...

In een breder perspectief zien we onze wereld in sterke evolutie. Op de oliecrisis na zagen we onze bedrijven evolueren tussen hoog- en laagconjunctuur. De bandbreedte van de afwijking was beperkt. In tijden van hoogconjunctuur telden we steevast 4 à 5 procent bedrijven in zware moeilijkheden. In tijden van laagconjunctuur steeg dat naar 6 à 7 procent. Laagconjunctuur betekende dat er wat meer bedrijven last hadden en dus dat we een relatief lichte stijging van het aantal faillissementen en stopzettingen waarnamen.

Ondertussen heeft onze sterk geglobaliseerde en niet minder sterk getechnologiseerde wereld, die zich onder meer kenmerkt door real-time communicatie, **immens aan complexiteit** gewonnen. Lokale schokken nemen quasi-ogenblikkelijk embleur op wereldschaal. Bovendien is **alles met alles geconnecteerd**. Je kan de klimaatproblematiek onmogelijk los zien van andere fenomenen. Oplossingen die men ontwikkelt om het ene probleem op te lossen hebben steeds duidelijker verstrekkende gevolgen op andere domeinen. Zo bijvoorbeeld kan de doorontwikkeling van artificial intelligence inderdaad bijdragen tot de opbouw van een kwalitatief sterker maatschappelijk weefsel. Evengoed kan het steeds meer mensen het gevoel geven uitgesloten te zijn, nutteloos te zijn zelfs, waardoor de kiem gelegd wordt richting opstanden en revoltes. Betrekken we hierbij het ondernemingslandschap bij dan betekent dat dat we **steeds vaker zullen geconfronteerd worden met allerhande schokken uit zeer diverse hoeken**: situaties waarbij niet enkel de reeds zieke ondernemingen verder worden aangetast, maar elke onderneming.

Vraag is dus hoe we ervoor kunnen zorgen dat onze ondernemingen zich **resilienter opstellen**. Hoe kunnen we ze stimuleren om de **nodige reserves uit te bouwen** zodat ze elke volgende schok recht in de ogen kijken en probleemloos kunnen doorstaan, sterker zelfs: er sterker uitkomen? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze ondernemingen beter zijn ingebed in onze maatschappij: een directe band hebben met hun stakeholders en streven naar systemische organisatievormen? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een schok niet telkens de bedrijven ertoe verplicht naar de meer dan uitgeputte staatsvetpotten te graaien en dus opnieuw onze maatschappij, en nog meer die van onze kinderen en kleinkinderen, belast?

2023: doorbraak van ESG (Environment, Social, Governance)

Op 28 november jongstleden keurde het Europees parlement de verdere uitbouw van de ESG directieve goed. Hiermee wordt de volledige ESG-benadering verder uitgerold. ESG staat voor de normen die Europa onze bedrijven oplegt met de bedoeling ze te sturen **richting grondige transitie**. Een uitdrukkelijk streven om bedrijven actief in te schakelen in een **milieutransitie** (meer circulariteit bijvoorbeeld) maar evengoed een **sociale transitie** waarbij bedrijven gemotiveerd worden om ruim aandacht te besteden aan hun sociale stakeholders (bijvoorbeeld streven naar het realiseren van SDG5 of gendergelijkwaardigheid) én een transitie in **de manier waarop bedrijven bestuurd worden**. Bij dat laatste worden bedrijven actief gestimuleerd tot lange termijndenken het creëren van systemische samenwerkingsverbanden en continuïteit.

Reeds sinds 1 april 2022 dienen onze banken hun grootste klanten door te lichten om na te gaan in welke mate zij aan die ESG-normering voldoen. De resultaten hiervan worden gerapporteerd aan de ECB. De resultaten van die doorlichting heeft voor die bedrijven **onmiddellijke consequenties** met betrekking de mogelijkheid tot lenen en de daaraan verbonden kosten. Investeerders, investeringsmaatschappijen in het bijzonder houden nu al terdege rekening met de resultaten van dergelijke rapportering. Kort door de bocht: wie een goede ESG-score haalt verwerft gemakkelijker en goedkoper bancaire krediet, haalt gemakkelijker investeerders binnen en geniet een groter vertrouwen bij stakeholders.

Vanaf 2024 zullen **ook de grotere KMO's** (Europese definitie, dus bedrijven met meer dan 250 personeelsleden) gebonden zijn aan rapportageplicht ter zake. Belangrijk hierbij is de **dubbele materialiteitsvereiste**: de European Sustainability Reporting Standards vereisen niet enkel dat zij rapporteren over hun eigen situatie en inspanningen. Bovendien zullen zij verslag moeten brengen met betrekking tot de situatie van hun stakeholders: hun omgeving, hun klanten, hun leveranciers... Nu al merken we dat grotere bedrijven zich hier volop voorbereiden: hun leveranciers -vaak kleine ondernemingen- worden gemaand tot het laten uitvoeren van assessments. Wie niet beantwoordt aan minimale vereisten ter zake wordt dringend gemaand tot aanpassen, in het slechtste geval stante pede vervangen door een andere leverancier. Daar waar de rapportageplicht geldt of zal gelden voor de grotere ondernemingen wordt uiteindelijk **elke onderneming in de logistieke keten betrokken partij**...

Wellicht wordt net daarom door vele ondernemers het ESG-verhaal nog gezien als een verplichting. Toch biedt het **vooral enorme kansen en perspectieven**. Niet alleen worden hier alle kansen ontwikkeld om onze ondernemingen daadwerkelijk in te schakelen in een visie die aandacht besteedt aan milieu, sociaal engagement en het actief ontwikkelen van een economisch duurzaam beleid waarbij die bedrijven groeien richting schokbestendigheid. Bovendien biedt het systemische denken achter de ESG-normering alle kansen om (ook economisch) **duurzame samenwerkingsverbanden te ontwikkelen en zo de rentabiliteit te versterken**.

Ook hier is het opbouwen van reserves cruciaal: reserves die in dit geval actief kunnen aangewend worden om net die transitie te financieren. Wie die reserves combineert met creativiteit én innovatiekracht en bovendien erin slaagt respectvolle en duurzame samenwerkingsverbanden te creëren waarbij aandacht voor mens en omgeving centraal staat wint de toekomst. Wie die boodschap negeert is gedoemd te verdwijnen.

2023 wordt dus een hoopvol jaar waar elk bedrijf willens nillens zal meegezogen worden in een beweging richting een duurzamere omgeving, een duurzamer sociaal weefsel en een duurzamer economisch beleid.

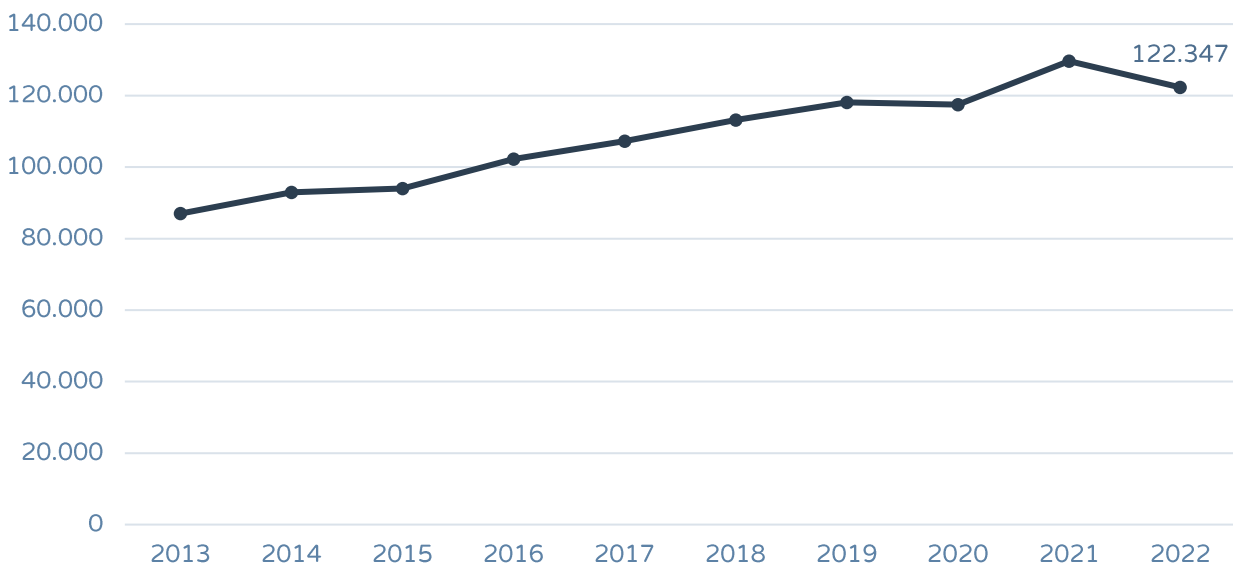
Oprichtingen van nieuwe ondernemingen¹⁴

Federaal

Tijdens 2022 werden er in België 122.347 ondernemingen opgericht. Hoewel dit nog altijd het op één na hoogste aantal starters is in 10 jaar, valt toch op dat dit aantal aanzienlijk lager ligt dan tijdens het jaar 2021 waarin 129.642 ondernemingen werden opgericht. Bijgevolg daalt het aantal Belgische starters met -5,63%.

Twee effecten spelen mee. Enerzijds het eerste effect, en allicht het meest doorslaggevende -zeker in de tweede jaarhelft- is het sterk gedaalde ondernemingsvertrouwen als gevolg van de opeenvolgende schokken en de groeiende onzekerheid. Anderzijds zagen we tijdens 2020 al een minimale krimp in het aantal starters met -0,52%. Het jaar nadien nam het aantal starters dan ook aanzienlijk toe met een recordgroei van 10,32%. De inhaalbeweging tijdens 2021 zorgt dus ook deels voor de negatieve evolutie.

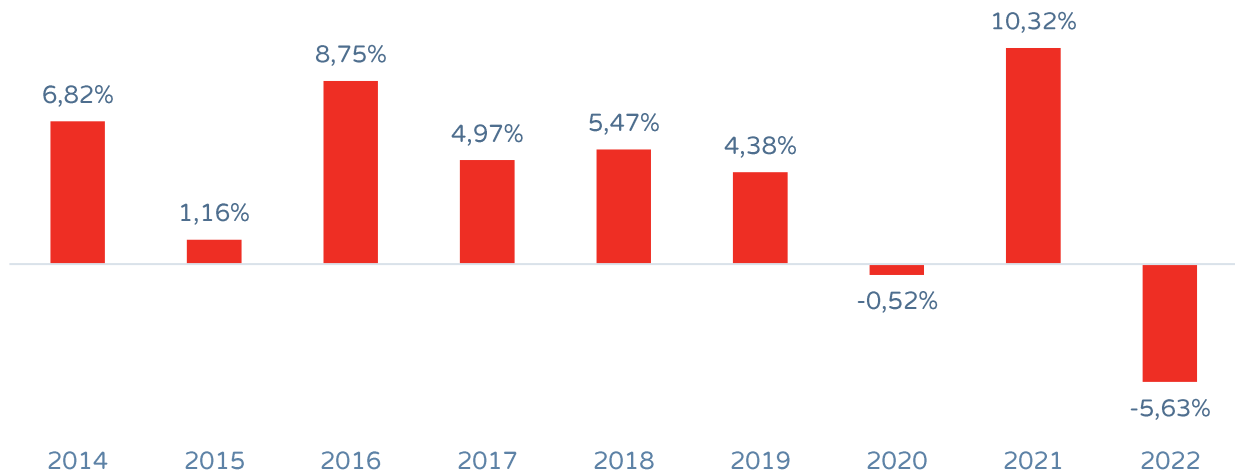
Evolutie totaal aantal oprichtingen

Aantal oprichtingen per jaar										
Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Oprichtingen	86.989	92.918	93.994	102.215	107.292	113.161	118.123	117.510	129.642	122.347

¹⁴ In tegenstelling tot bijvoorbeeld faillissementen worden starters en stopzettingen niet ogenblikkelijk geregistreerd. Echt volledige en nauwkeurige cijfers kunnen pas opgebouwd worden twee maanden na datum. Daarom worden met betrekking tot de cijfers voor 2022 die in dit eindejaarsrapport worden weergegeven gebruik gemaakt van doorgedreven extrapolaties om tot jaarcijfers te komen. Enerzijds gebruiken we de werkelijke cijfers van starters en stoppers van januari tot en met oktober. Voor de maanden November en December zijn onze schattingen gebaseerd op enerzijds de volumes van de eerste tien maanden en anderzijds de maandbewegingen zoals we die het afgelopen decennium vaststelden. Uiteraard zijn de cijfers van de voorgaande Jaren wel volledig correct. Voor volledig nauwkeurige cijfers met betrekking tot 2022 verwijzen we naar onze toekomstige publicaties, waaronder de startersatlas die jaarlijks in samenwerking met UNIZO en UCM wordt gepubliceerd.

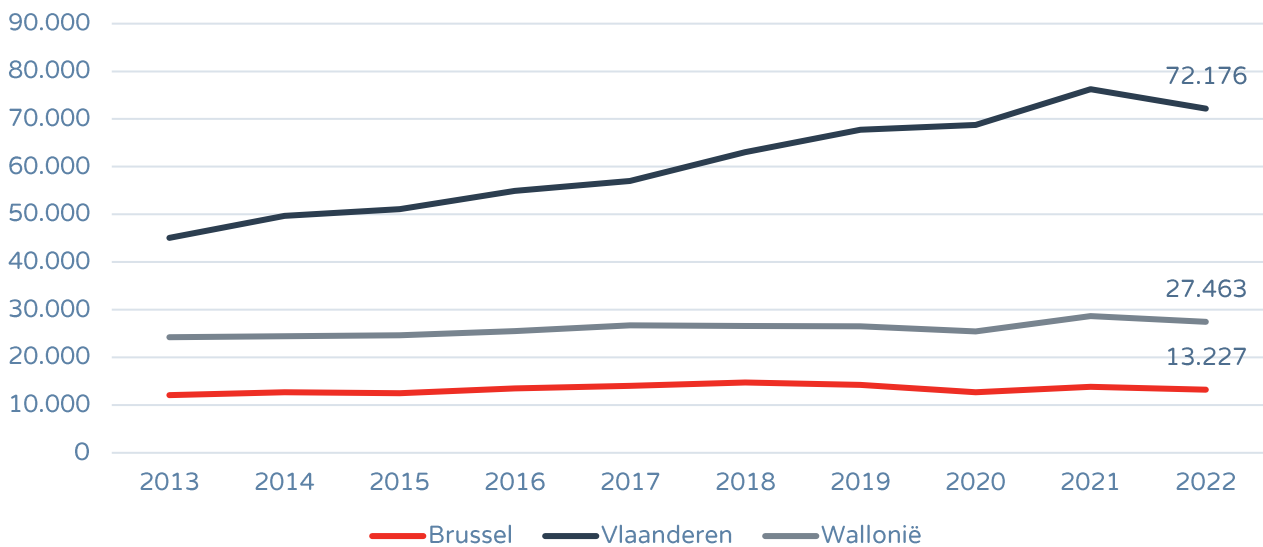
Relatieve jaarlijkse evoutie aantal oprichtingen

Regionale tendensen

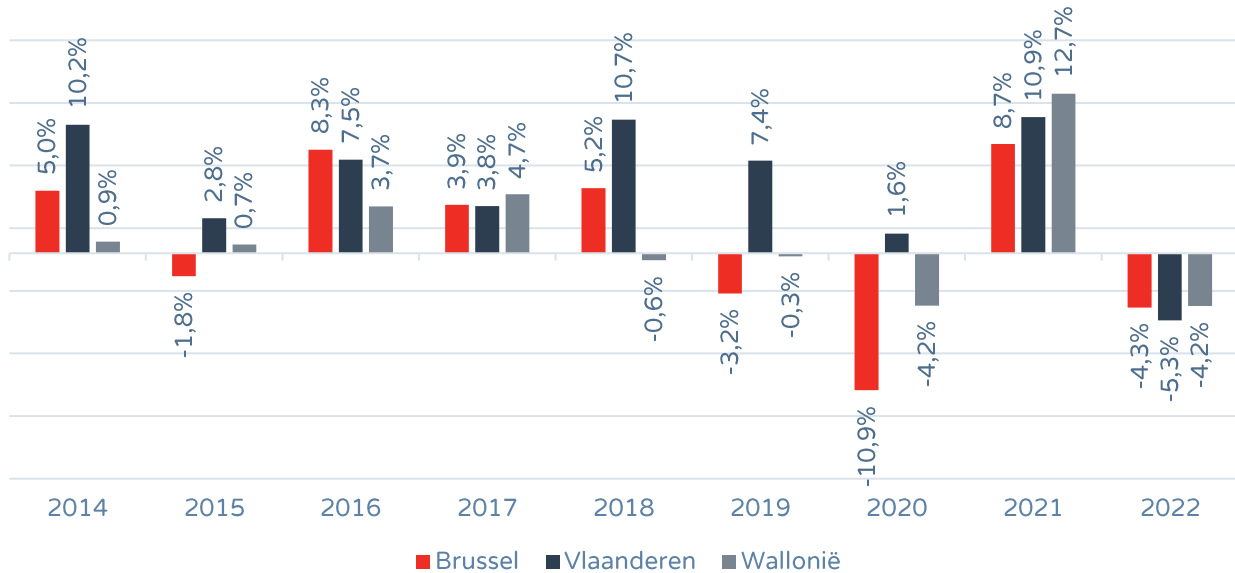
De daling van het aantal starters is voornamelijk het gevolg van de terugval in het aantal starters in Vlaanderen met van 76.254 in 2021 naar 72.176 in 2022. Dit komt neer op een daling van -5,3%. Dit is opvallend aangezien tijdens crisisjaar 2020 Vlaanderen het enige gewest was waar het aantal starters niet daalde. In Brussel en Wallonië is de krimp iets minder uitgesproken en noteren we dalingen van respectievelijk -4,3% en -4,2%.

Aantal oprichtingen per gewest

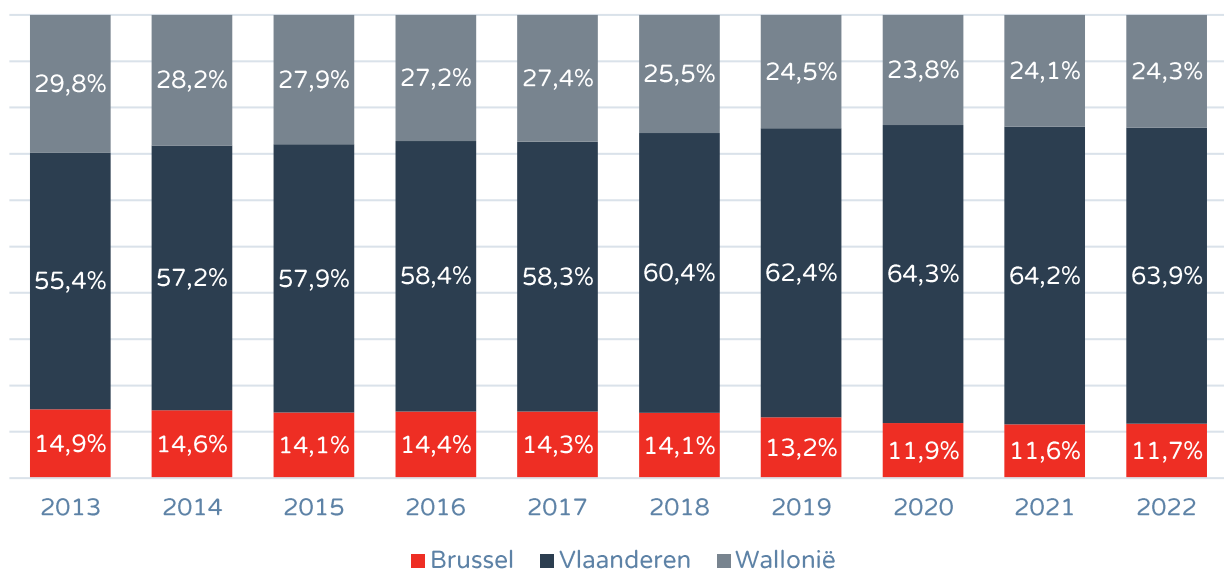
Aantal oprichtingen per gewest										
Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Brussel	12.098	12.702	12.469	13.500	14.021	14.749	14.277	12.716	13.827	13.227
Vlaanderen	45.077	49.697	51.091	54.909	56.981	63.061	67.717	68.775	76.254	72.176
Wallonië	24.239	24.465	24.633	25.554	26.761	26.610	26.542	25.434	28.673	27.463

Relatieve jaarlijkse evolutie aantal oprichtingen per gewest

Omwille van de relatief sterkere daling van het aantal oprichtingen in Vlaanderen neemt ook het aandeel van het gewest in het totaal aantal oprichtingen verder af. Van 2013 tot en met 2020 steeg dit aandeel echter consistent met een stijging van 8,9 procentpunt. Sindsdien is het aandeel echter slechts met 0,4 procentpunt afgenomen waardoor Vlaanderen verantwoordelijk blijft voor ongeveer een derde van alle oprichtingen in België.

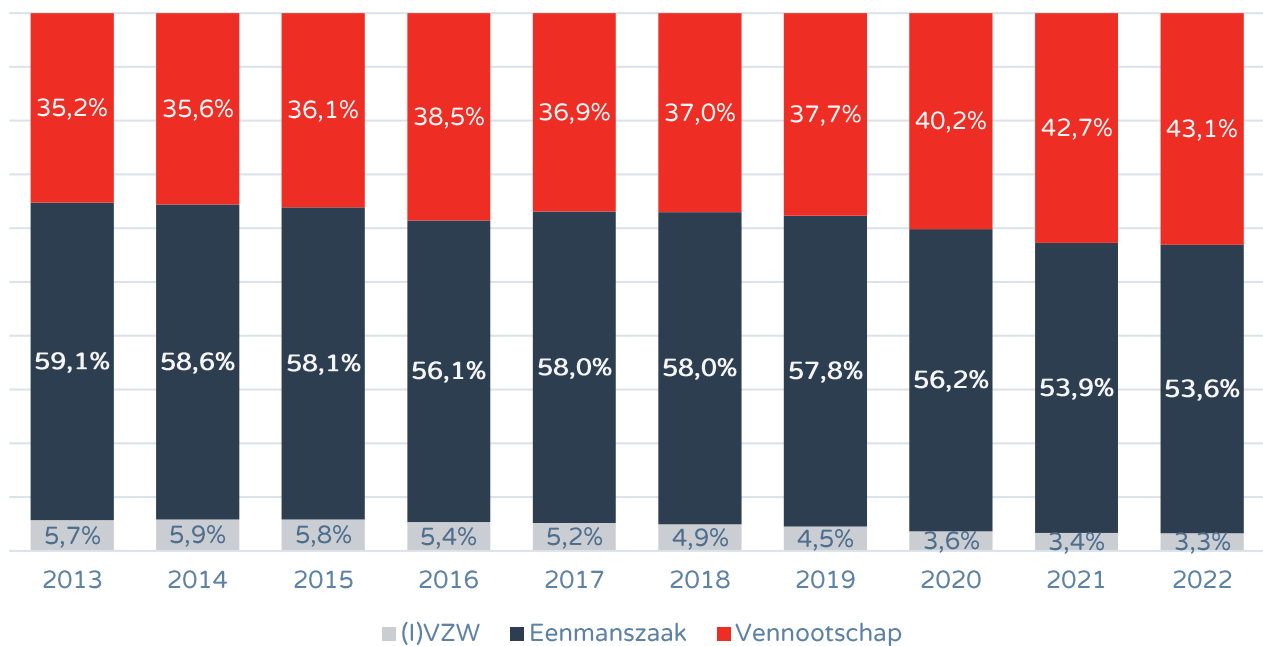
Aandeel per gewest in aantal oprichtingen

Juridische vorm

Indien we het aantal oprichtingen per ondernemingsvorm bekijken valt duidelijk op dat het aandeel van de vennootschappen aanzienlijk toeneemt. Waar de vennootschappen in 2013 slecht 35,2% van de oprichtingen vertegenwoordigden bedraagt dit aandeel nu 43,1%. Een stijging van 7,9 procentpunt. Het aandeel eenmanszaken in het totaal aantal oprichtingen zakt zo terug van 59,1% naar 53,6%, een daling van 5,5 procentpunt.

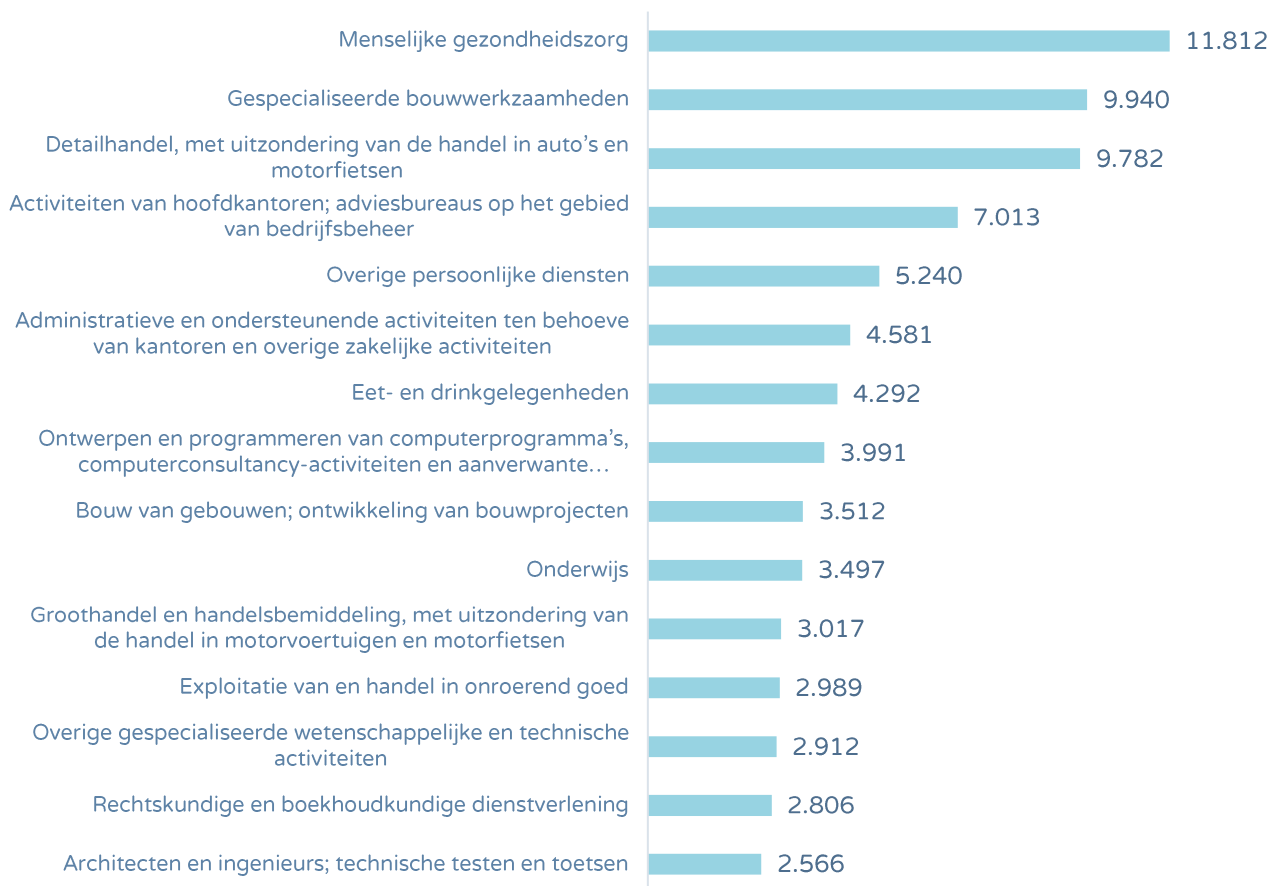
Aandeel per ondernemingsvorm in oprichtingen

Sectorale tendensen

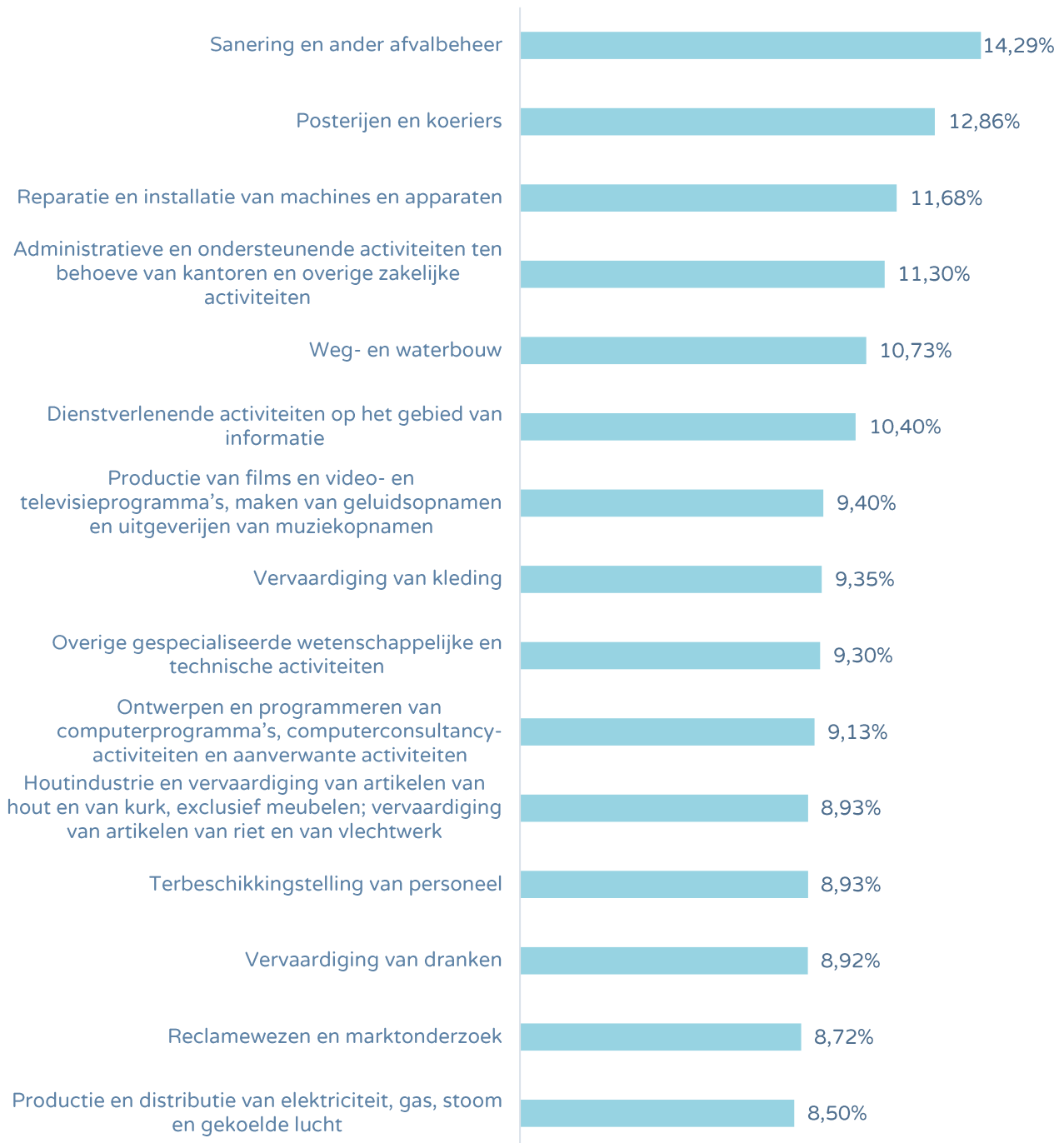
Onderstaande grafiek toont de top 15 sectoren met het hoogste aantal oprichtingen tijdens 2022. We zien in 2022 met een absoluut aantal van 11.812 de meeste oprichtingen binnen de menselijke gezondheidszorg (denk aan praktijken van artsen, ziekenhuizen, maar ook maar medische laboratoria en diëtisten). Dit hoog aantal starters is allicht het gevolg van een toenemende verzelfstandiging in de sector. Ook binnen de sector van de gespecialiseerde bouwwerkzaamheden (dakwerkers, loodgieters, schrijnwerkers etc.) noteren we in 2022 een hoog aantal oprichtingen. Met 9.940 oprichtingen is het de sector met het op één na hoogste aantal starters. De derde plek is voor de detailhandel waarbinnen 9.782 nieuwe ondernemingen werden opgericht tijdens 2022.

Top 15 sectoren met meeste oprichtingen (absoluut aantal)

Wanneer we echter het percentage starters binnen de sector beschouwen zien we dat binnen de sector van sanering en afvalbeheer 14,29% van de ondernemingen in 2022 werd opgericht. De sector van de posterijen en koeriers kent het op één na grootste aantal starters met een aandeel van 12,86%.

Top 15 sectoren met hoogste aandeel starters

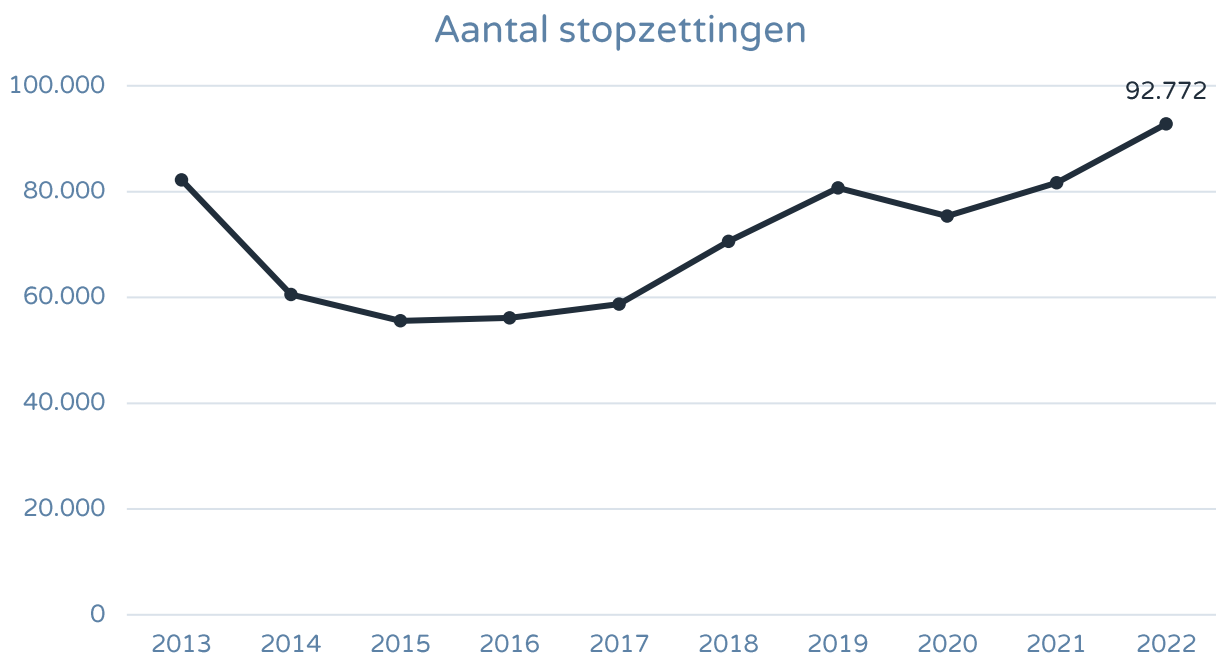

Evolutie van het totale aantal stopzettingen¹⁵

Federaal

Op federaal niveau noteren we een recordaantal stopzettingen. In 2022 bedraagt dit aantal 92.772 tegenover 81.651 in 2021 wat een stijging betekent van 13,62%.

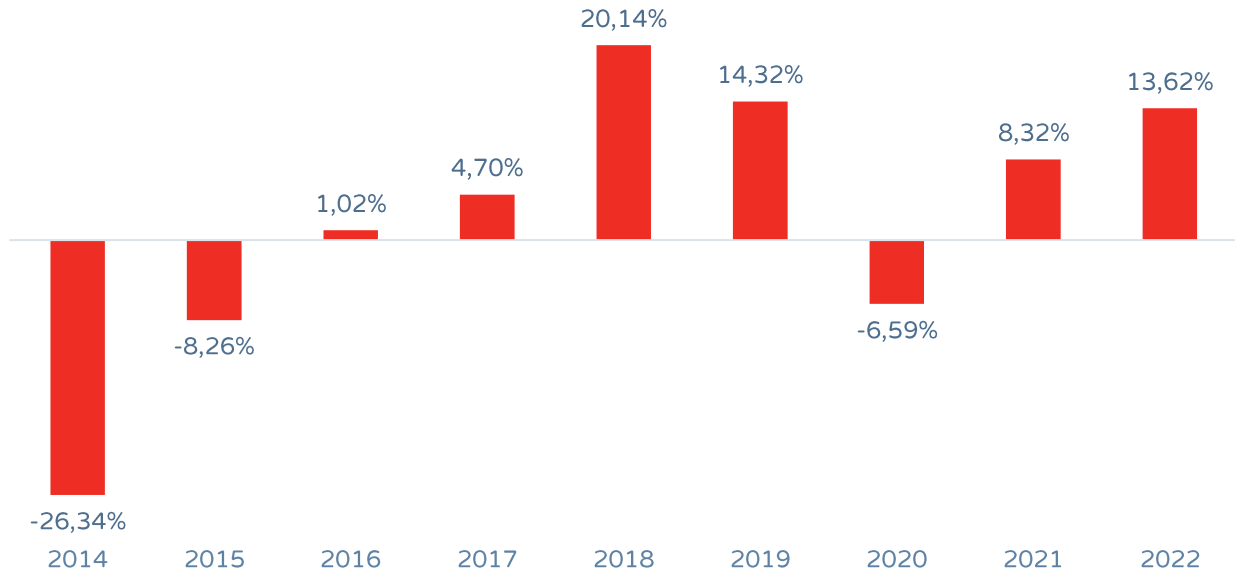
Toen de covidcrisis in 2020 uitbrak zagen we het aantal stopzettingen aanzienlijk terugvallen met een daling van -6,59%. Één jaar later steeg het aantal terug 8,32% naar het niveau van 2019. Dat niveau was kwam al redelijk dicht bij het eerdere record van 2013 waar toen 82.221 stopzettingen werden genoteerd. Deze kaap wordt in 2022 dus sterk overschreden met 10.551 stopzettingen.

Aantal stopzettingen per jaar										
Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stopzettingen	82.221	60.560	55.556	56.120	58.755	70.586	80.695	75.376	81.651	92.772

¹⁵ Id. Voetnoot 13

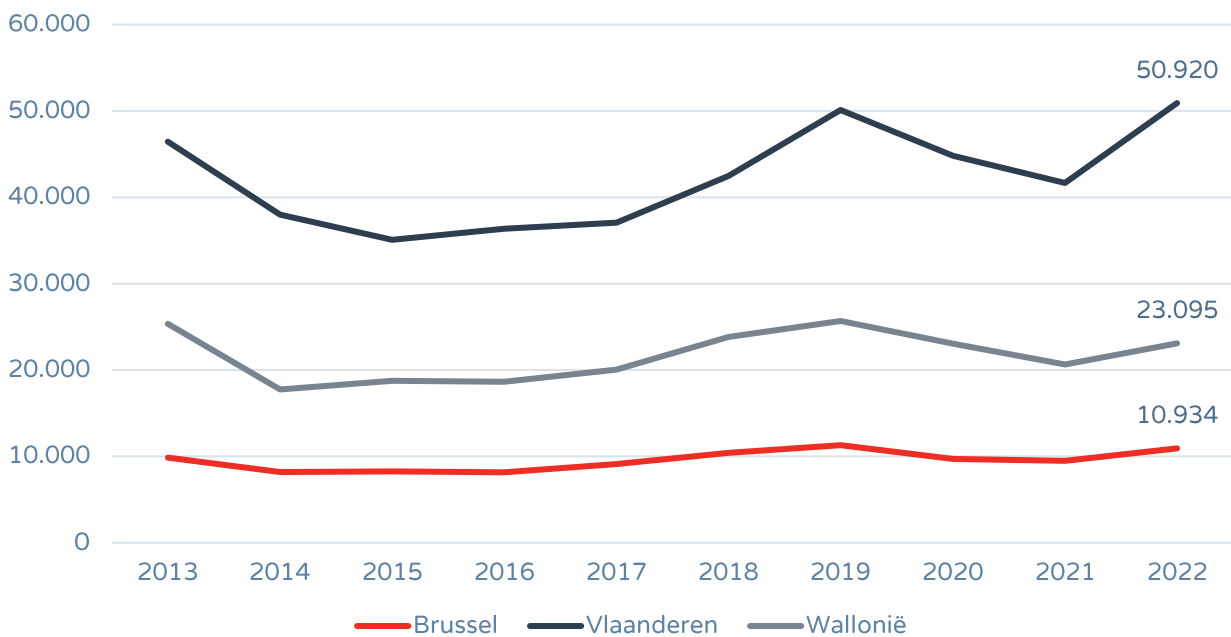
Relatieve evolutie aantal stopzettingen

Regionale tendensen

Op gewestelijk niveau valt meteen op dat de toename in het aantal stopzettingen zich voornamelijk voordoet in Vlaanderen waar we op 10 jaar tijdens 2022 een recordaantal van 50.920 stopzettingen noteren. Ook in Brussel is het aantal stopzettingen, in vergelijking met de voorbije 10 jaren, nog nooit zo hoog geweest als in 2022. In Wallonië noteren we met 23.095 een stopzettingcijfer dat nog ver ligt van het recordniveau van 2019, maar na twee opeenvolgende dalingen lijkt de trend weer opwaarts te gaan.

Aantal stopzettingen per gewest

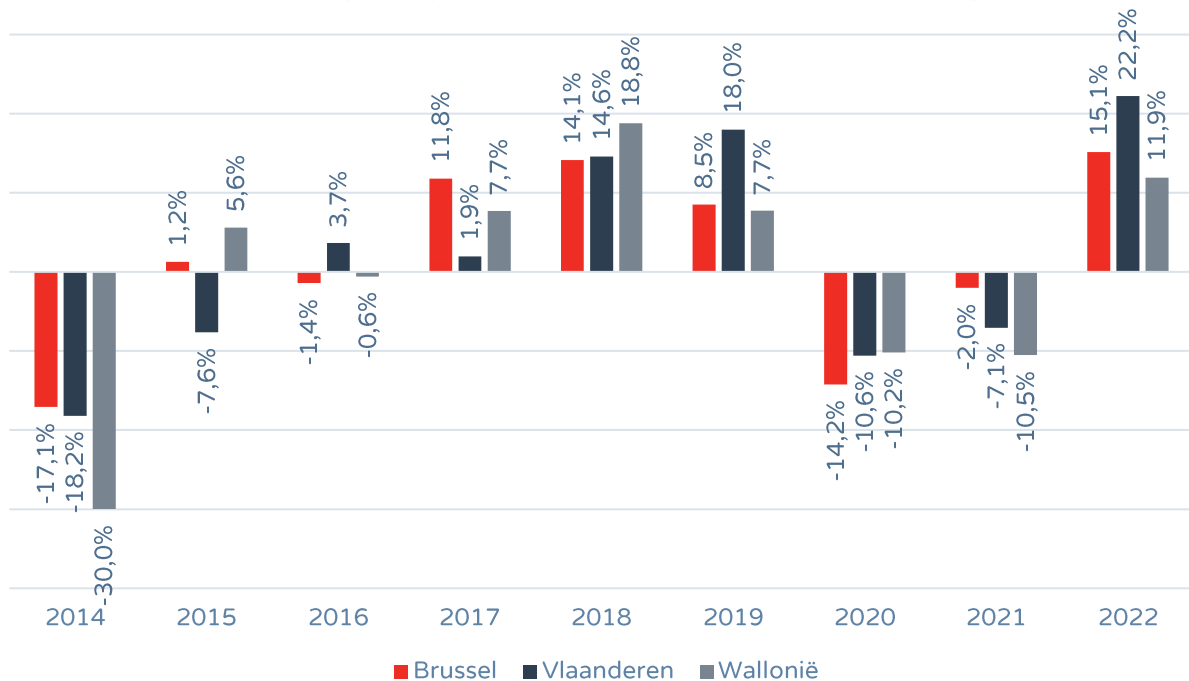

Aantal oprichtingen per gewest										
Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Brussel	9.859	8.175	8.277	8.160	9.123	10.413	11.301	9.693	9.496	10.934
Vlaanderen	46.433	37.989	35.083	36.369	37.076	42.484	50.120	44.821	41.654	50.920
Wallonië	25.348	17.750	18.745	18.635	20.067	23.840	25.682	23.061	20.639	23.095

Uit onderstaande grafiek, die de jaarlijkse evolutie van het aantal stopzettingen weergeeft wordt nogmaals duidelijk dat 2022 vooral in Vlaanderen een recordjaar is wat het aantal stopzettingen betreft. Van 2021 tot 2022 bedraagt de stijging immers 22,2% wat voor het Vlaams gewest de hoogste stijging is in 10 jaar. De stijging is 4,2 procentpunt hoger dan het vorige record dat dateerde van 2019.

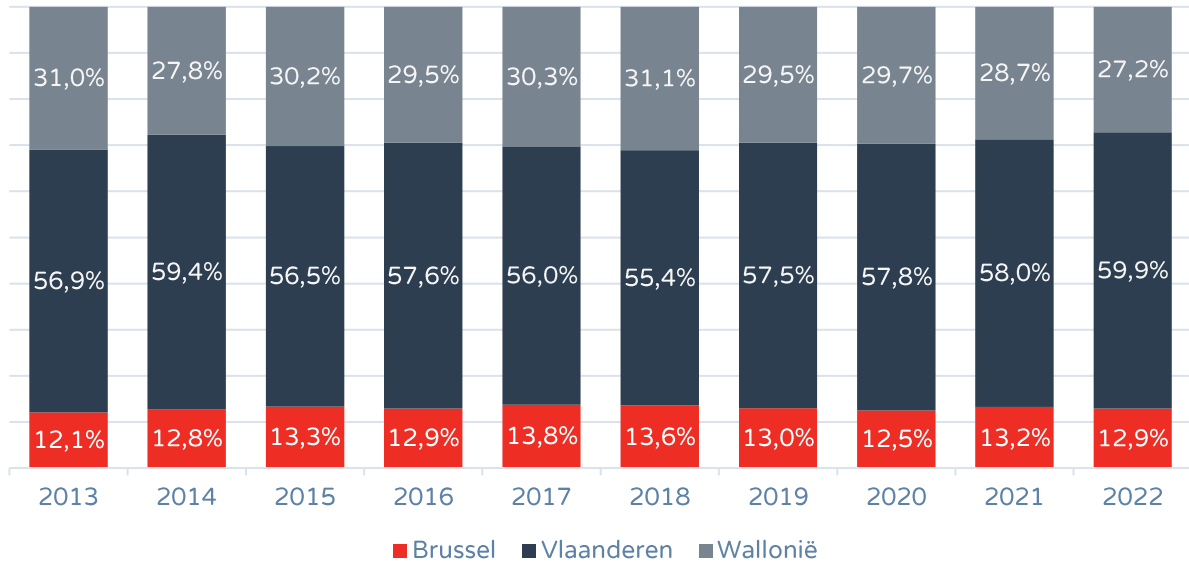
Ook in Brussel tekenen we een recordstijging op van 15,1% wat net een procentpunt hoger is dan het vorige record uit 2018. In dat jaar kende ook het Waalse gewest de hoogste relatieve stijging met 18,8% wat nog steeds 9,6 procentpunt hoger is dan de stijging in 2022.

Relatieve jaarlijkse evolutie aantal stopzettingen

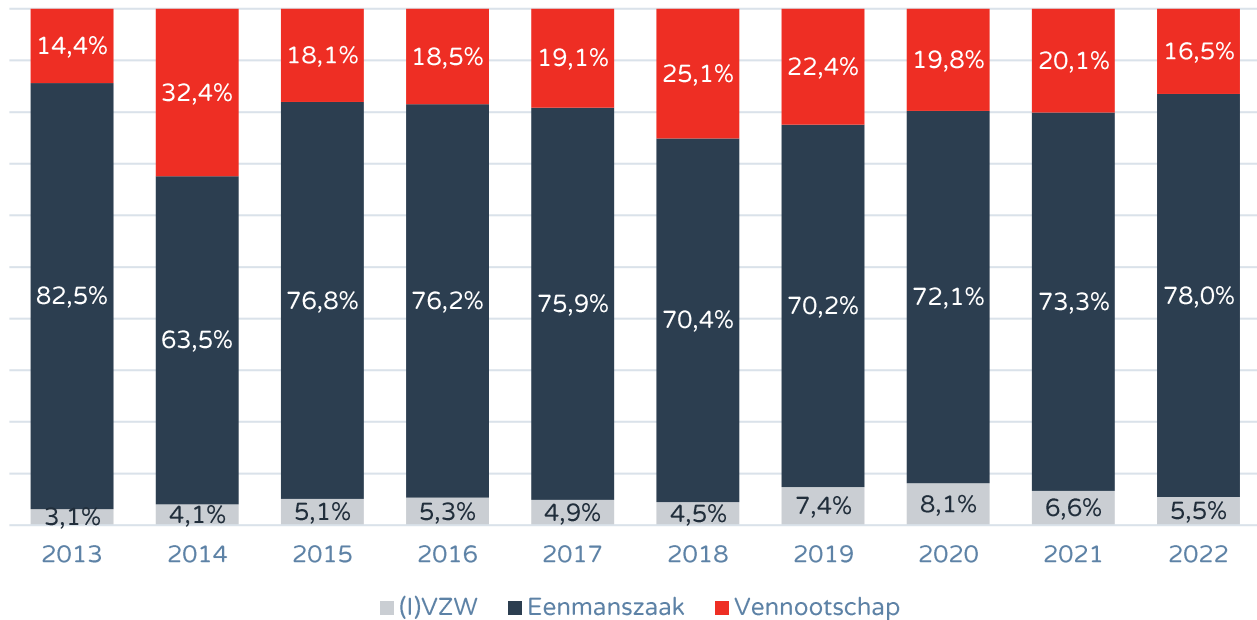
De eerder beschreven trends hebben tot gevolg dat Vlaanderen in 2022, met een aandeel van 59,9%, het hoogste aandeel in het totaal aantal stopzettingen voor zijn rekening neemt in 10 jaar. Voor Wallonië en Brussel bedragen deze aandelen respectievelijk 27,2% en 12,9%.

Aandeel gewest in aantal stopzettingen

Juridische vorm

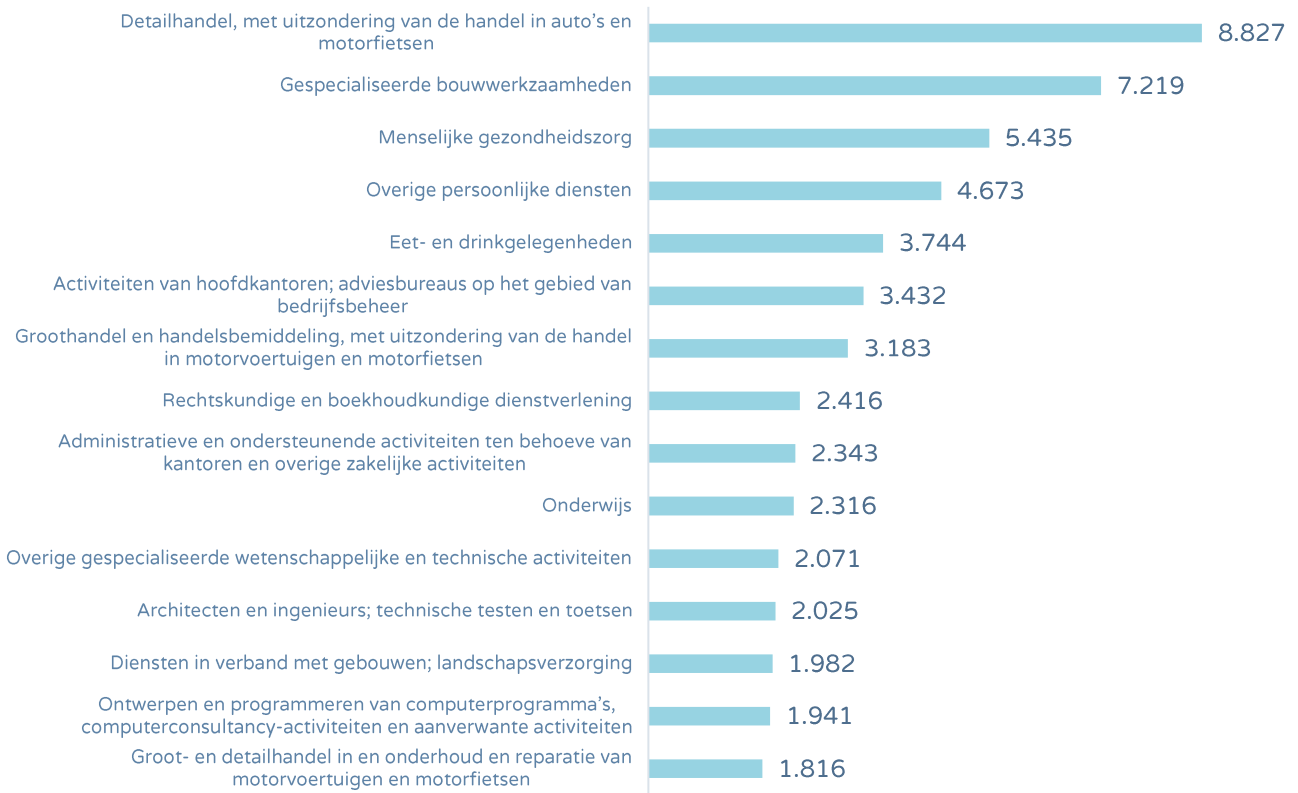
Aandeel ondernemingsvorm in stopzettingen

Sectorale tendensen

Onderstaande grafiek toont de top 15 sectoren met het hoogste aantal absolute stopzettingen. Het hoogste aantal noteren we in detailhandel met 8.827 stopzettingen. Binnen de gespecialiseerde bouwwerken bedraagt het aantal stopzettingen 7.219. Daarmee is het de sector met het op één na hoogste aantal stopzettingen. Het op twee na grootste aantal stopzettingen meten we binnen de menselijke gezondheidszorg met een absoluut aantal 5.435.

Top 15 sectoren met hoogst aantal stopzettingen

Indien we in plaats van het absoluut aantal stopzettingen ook de stopzettingsgraad (dit wil zeggen het aantal stopzettingen exclusief faillissementen in relatieve zin) valt meteen de sector van de posterijen en koetsiers op waar in 2022 ongeveer 1 op 6 ondernemingen de activiteiten stopzette. De sector met de op één na hoogste stopzettingsgraad is de telecommunicatie waar de stopzettingsgraad ongeveer 1 op 10 bedraagt. Vervolgens zien we in de detailhandel dat tijdens 2022, 1 op 13 ondernemingen de activiteiten stopzette.

Top 15 sectoren met hoogste stopzettingsgraad

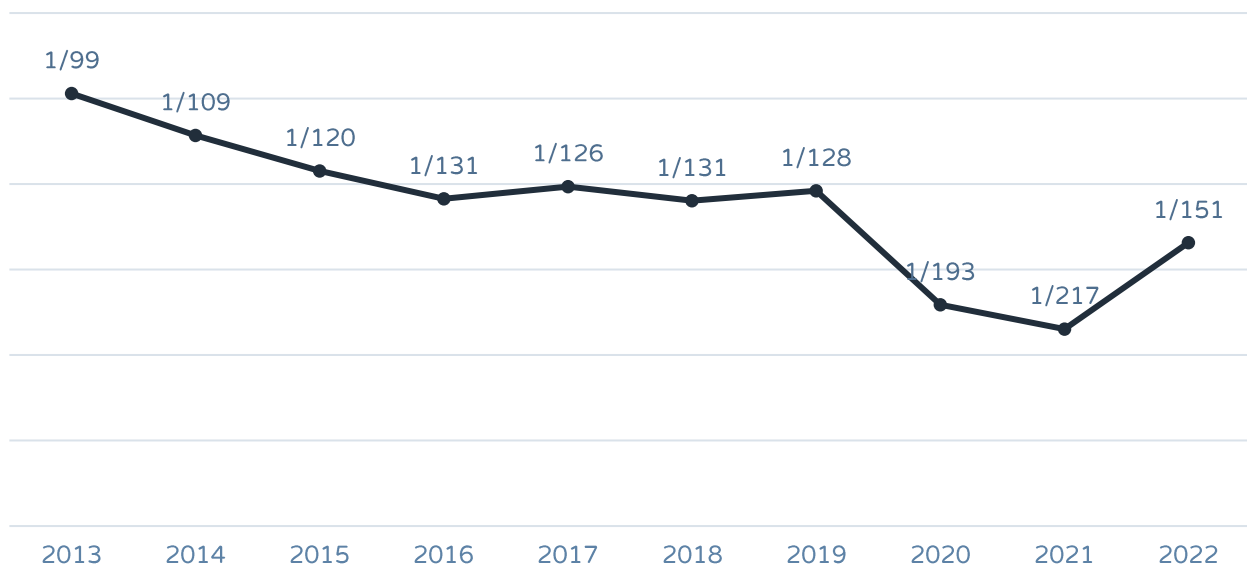

Faillissementen

Federaal

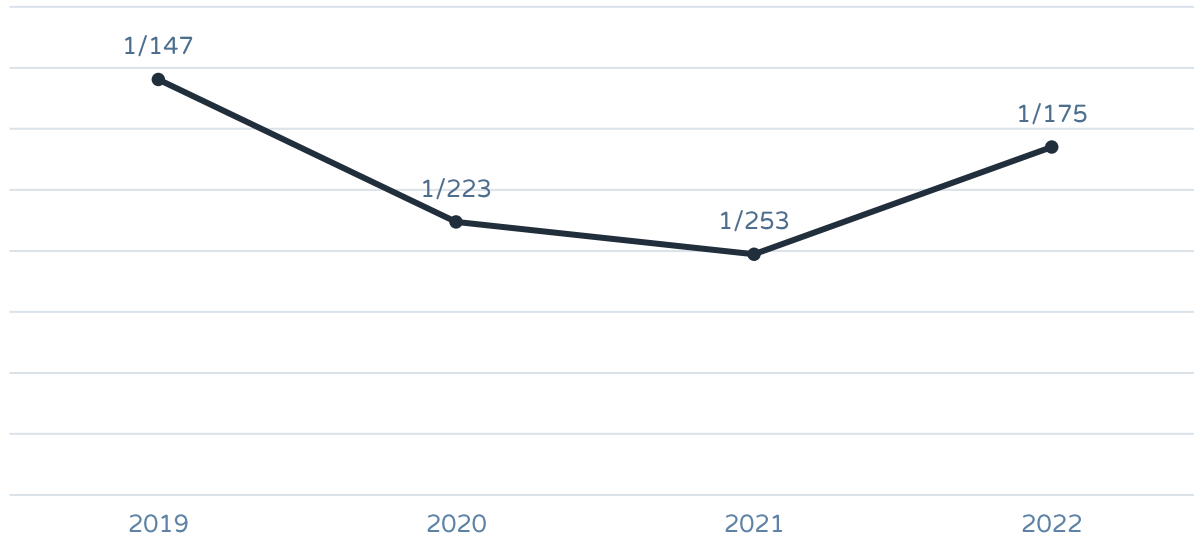
Onderstaande grafiek toont de evolutie van de falingsgraad voor vennootschappen en eenmanszaken vanaf 2013. De falingsgraad geeft de verhouding ondernemingen weer die tijdens een bepaalde periode failliet worden verklaard ten overstaan van (het aantal actieve ondernemingen minus de stopzettingen). Uit de grafiek blijkt duidelijk dat sinds het crisisjaar 2013, waarin we een falingsgraad van 1 op 99 optekenden, de falingsgraad een eerder dalende trend kent. Vanaf 2020 moet de falingsgraad echter met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Tijdens 2020 en 2021 lag het aantal faillissementen immers kunstmatig laag door allerhande steunmaatregelen ter bestrijding van de economische gevolgen van de covid-crisis. De recordlaagte van 2021 waarin slechts 1 op 217 eenmanszaken of vennootschappen failliet ging is dus allesbehalve een natuurlijk peil. In 2022 ging 1 op 151 eenmanszaken of vennootschappen in falings, een stijging die niet onverwacht is, al blijft de falingsgraad nog altijd sterk onder het niveau van het pre-covid tijdperk.

Evolutie falingsgraad vennootschappen en eenmanszaken

Sinds de hervorming van het ondernemingsrecht in 2019 worden ook VZW's beschouwd als onderneming. Bijgevolg kunnen ook zij failliet worden verklaard. Daarom wordt in onderstaande grafiek ook de falingsgraad inclusief VZW's en verenigingen berekend. Uit de grafiek blijkt duidelijk dat de falingsgraad aanzienlijk lager is als we ook rekening houden met VZW's en verenigingen aangezien faillissementen bij deze ondernemingsvormen zeer uitzonderlijk voorkomen.

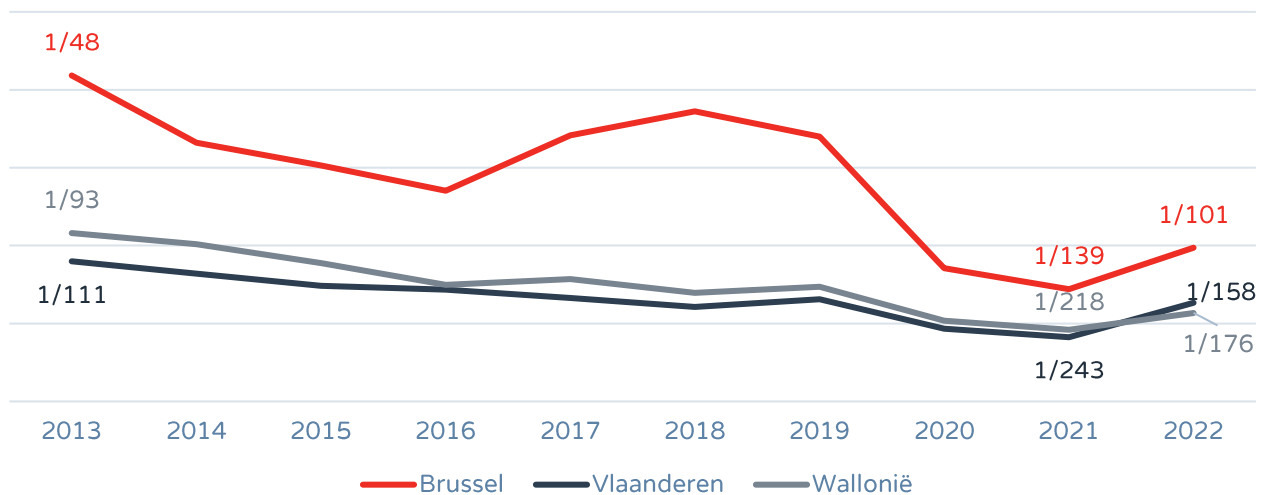
Evolutie van de falingsgraad alle ondernemingen

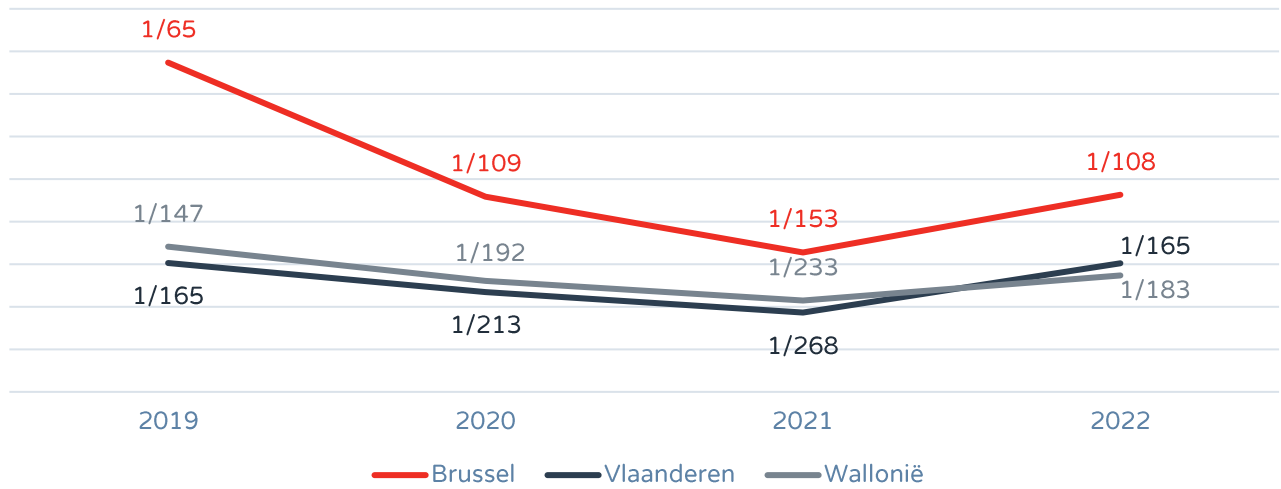
Regionale tendensen

Indien we de falingsgraad regionaal benaderen valt op dat de kans op falingsgraad in het Brusselse gewest het hoogste is. In Brussel is in 2022 immers 1 op 101 ondernemingen over de kop gegaan. Deze falingsgraad komt echter nog lang niet in de buurt van de cijfers die we voor de covidcrisis optekenden. Tevens valt op dat de het verschil in de falingsgraad tussen Vlaanderen en Wallonië steeds meer convergeert. In 2022 ging in Vlaanderen ongeveer 1 op 158 vennootschappen en eenmanszaken failliet. In Wallonië bedraagt deze verhouding voor 2022 ongeveer 1 op 176. Uit deze cijfers blijkt ook dat Vlaanderen wat betreft het aantal faillissementen als enige gewest terug op pre-covid niveau zit.

Evolutie falingsgraad vennootschappen en eenmanszaken

Evolutie falingsgraad alle ondernemingen per gewest

Sectorale tendensen

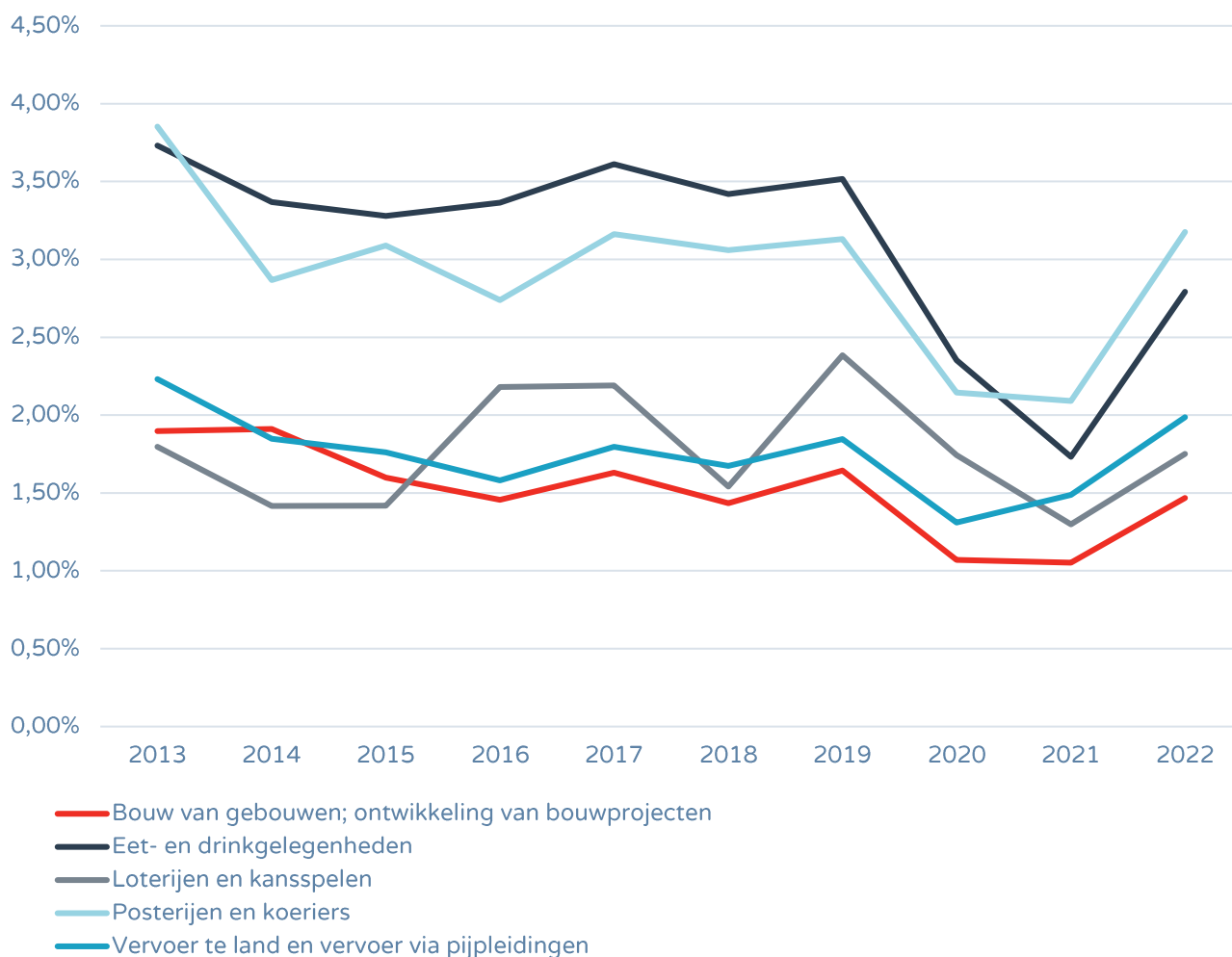
Onderstaande grafiek toont de top 15 sectoren met de hoogste falingsgraad. Uit de grafiek kan worden afgeleid dat de sector van de posterijen en koeriers het hoogste relatieve aantal faillissementen te verduren kreeg in 2022. Meer specifiek ging binnen de sector 1 op 31 ondernemingen over de kop. Binnen de klassiek faillissementsgevoelige sector van de horeca (eet- en drinkgelegenheden) meten we dat tijdens 2022 ongeveer 1 op 36 ondernemingen failliet ging waarmee het de sector is met de op één na hoogste falingsgraad. De op twee na hoogste falingsgraad meten we in de transportsector waar in 2022 ongeveer 1 op 50 ondernemingen over de kop gingen.

Top 15 sectoren met hoogste falingsgraad in 2022

Indien we voor de historisch klassiek faillissementsgevoelige sectoren ook de historische evolutie van de falingsgraad bekijken valt op dat voor de meeste sectoren het pre-covid niveau opnieuw bereikt is. Enkel binnen de horeca, waar pre-covid ongeveer 1 op 30 ondernemingen failliet ging, ligt de falingsgraad nog lager dan voor 2020.

Historische kans op falen top 5

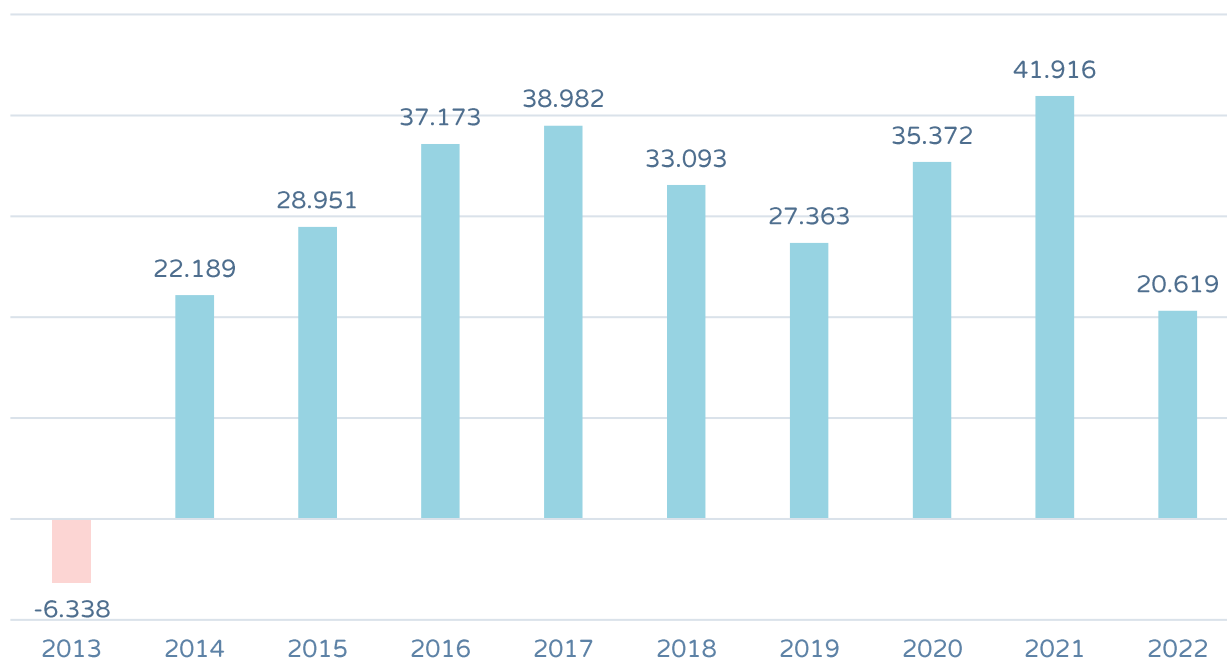
Falingsgraad top 5 sectoren										
Sector	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	1/53	1/52	1/63	1/69	1/61	1/70	1/61	1/93	1/95	1/68
Eet- en drinkgelegenheden	1/27	1/30	1/30	1/30	1/28	1/29	1/28	1/43	1/58	1/36
Loterijen en kansspelen	1/56	1/71	1/70	1/46	1/46	1/65	1/42	1/57	1/77	1/57
Posterijen en koeriers	1/26	1/35	1/32	1/37	1/32	1/33	1/32	1/47	1/48	1/31
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	1/45	1/54	1/57	1/63	1/56	1/60	1/54	1/76	1/67	1/50

Evolutie van de netto-groei

Federaal

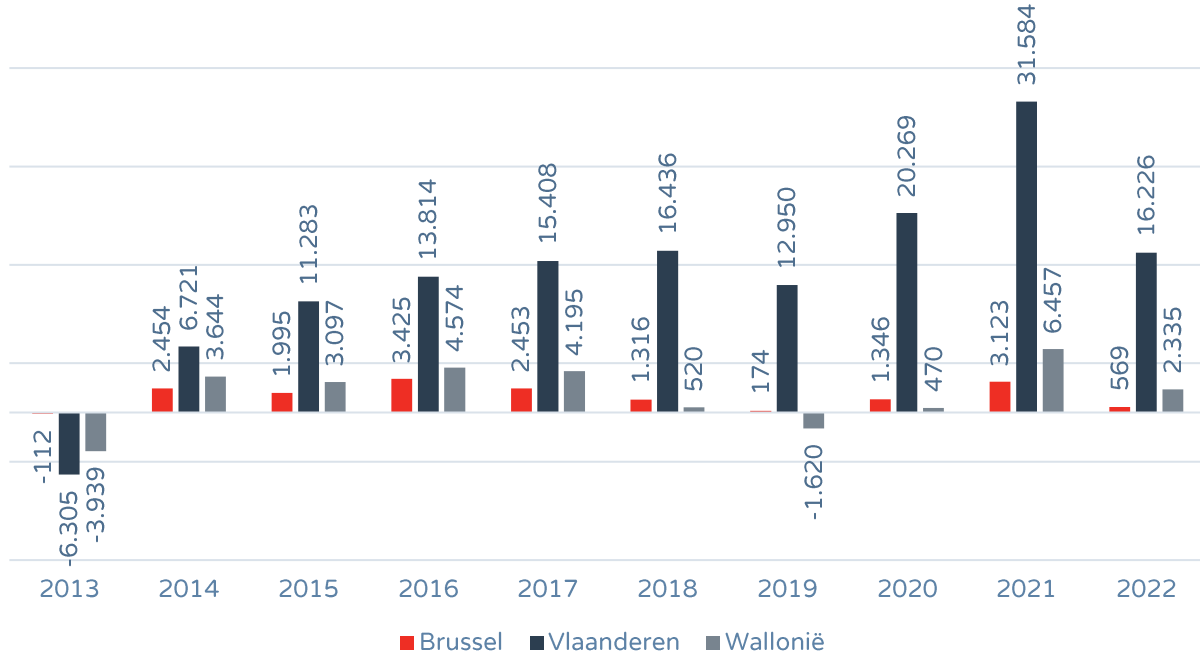
Onderstaande grafiek geeft de netto-groei van het aantal ondernemingen weer in absolute cijfers. De netto-groei wordt bekomen door het aantal oprichtingen tijdens een jaar te verminderen met het aantal stopzettingen en faillissementen. Uit de grafiek blijkt dat tijdens 2022 er 20.619 ondernemingen meer zijn opgericht dan stopgezet of failliet gingen. Hiermee komt de netto-groei op het laagste peil sinds 2014. Enkel in 2013, waar er tijdens de crisis zelfs een afname van het aantal actieve ondernemingen werd genoteerd, was het cijfer lager.

Netto-groei

Regionale tendensen

Netto groei per gewest

Sectorale tendensen

Onderstaande grafiek toont het top 15 sectoren met de laagste netto-groei tijdens 2022. Om een vergelijking tussen sectoren mogelijk te maken berekenen we het netto-groeisaldo door het aantal starters te delen door de som van het aantal stopzettingen en faillissementen. Op deze manier bekomen we een coëfficiënt die uitdrukt hoeveel starters er zijn per stopgezette of gefailleerde onderneming. Een saldo hoger dan 1 wijst op een netto-groei en dus een toename van het aantal actieve ondernemingen, een saldo lager dan 1 wijst op een afname van het aantal actieve ondernemingen.

Dit saldo ligt bijzonder laag binnen de sector “Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel” (vrij vertaald zijn dit de dienstenchequebedrijven) waar in 2022 per stopgezette of gefailleerde ondernemingen slechts 0,31 nieuwe ondernemingen werden opgericht. De sector van de telecommunicatie kent het op één na laagste groeisaldo met slechts 0,56 starters per stopgezette of gefailleerde onderneming. Met een saldo van 0,65 meten we binnen de sector “Vervoer over water” het op twee na laagste groeisaldo.

Top 15 sectoren met laagste netto-groei

